

Η ζωγραφική ως πράξη, και ως ερμηνευτική των ονείρων

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Α=-Α,
εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, σ. 114

» «Το πρόβλημά μου ήταν ότι δεν είχα ιδέα τι έκανα εκεί, ξαπλωμένος, φαρδύς- πλατύς. Για το πώς είχα βρεθεί σε αυτή την περίεργη θέση, στο μυαλό μου υπήρχε το απόλυτο κενό». Με αυτές τις φράσεις ξεκινάει το «εικονιστόρημα» του Δημήτρη Αναστασίου Α=-Α που συνοδεύει την ομώνυμη ατομική του έκθεση στην art Gallery.

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ζωγράφος συνεχίζει στο ίδιο ύφος στην αμέσως ακόλουθη βινιέτα: «Άλλο ήταν που με προβλημάτιζε περισσότερο από την αμνησία μου και την περίεργη κατάστασή μου. Ήταν μια ριζικά ανοίκεια αίσθηση που κατέκλυζε την ύπαρξή μου και έκανε τον κόσμο να μου φαίνεται ξένος, σαν να έβλεπα για πρώτη φορά αυτά που είχα κοιτάξει χιλιάδες φορές στο παρελθόν». Ο πρώτος ενικός της αφήγησης αντιστοιχεί με το αυτοπορταίτο του ίδιου του καλλιτέχνη, από ένα σχεδιάσμα της μορφής του σε ύπτια θέση πάνω στις πλάκες ενός πεζοδρομίου. Και γρήγορα ο αναγνώστης καταλαβαίνει πως βρίσκεται εντός ενός οικείου και ταυτόχρονα παράδοξου κόσμου, όπως αυτός συγκροτείται στη σφαίρα του ονείρου.

Η φροϋδική *Ερμηνεία των ονείρων* χαρακτηρίστηκε ως ένα από τα πλέον εμβληματικά σημάδια του τέλους μιας εποχής και της αρχής μιας άλλης, ως το μονοπάτι εκείνο που θα οδηγούσε στην έξοδο από το fin de siècle. Καθόλου τυχαία μάλιστα, και για να σημασιοδοτηθεί έτι περαιτέρω η πολιτισμική αυτή «στροφή», ενώ το έργο κυκλοφόρησε τους τελευταίους μήνες του 1899 ως χρονολογία έκδοσής του αναγραφόταν το 1900, καλωσορίζοντας τον καινούριο αιώνα.

Για την ερμηνεία τους ο Freud, ως γνωστόν, στιπρίχθηκε όχι μόνο σε αφηγήσεις ονείρων ασθενών του, αλλά και στην επισταμένη εξέταση των δικών του. Ασφαλώς, ο αιώνας που ακολούθησε την έκδοση του έργου ήταν, ανάμεσα σε άλλα, και αυτός μιας διαρκούς τάσης καταβύθισης στα απροσμέτρητα βάθη του εαυτού, στις αθέατες και ανεξερεύνητες πτυχές του, γεγονός που ασφαλώς συνέτρεξε πλείστες όσες καλλιτεχνικές πρακτικές κατά τη διάρκεια του.

Συνεχιστής αυτής της ούτως ή άλλως ανολοκλήρωτης πορείας φαίνεται πως είναι και ο Δημήτρης Αναστασίου. Ο ίδιος μας διηγείται με εικόνες και λέξεις ένα δικό του όνειρο. Ή, τουλάχιστον, ένα «κατά συνθήκη» όνειρο. «Κατά συνθήκη», καθώς από τις πρώτες του σελίδες αυτό αποκτά μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, μια κάποια προδιαγεγραμμένη τροχιά.

Όλα λοιπόν εκκινούν από μια «πολύ παράξενη μέρα». Η περιπλάνηση του ίδιου και η συνάντησή του με οικεία του πρόσωπα,

Σχέδιο από την έκθεση του Δημήτρη Αναστασίου με τίτλο Α=-Α που πραγματοποιείται στην art Gallery (Βαλαωρίτου 9Γ, Αθήνα). Μέχρι 26/5

που εναλλάσσονται χωρίς κάποια δεδομένη αιτία, λαμβάνει χώρα υπό μια έκλειψη ηλίου που κρατάει στο ημίφως τα καθέκαστα. Όλα αυτά σε ένα περιβάλλον και πάλι γνωστό, όσο και αλλόκοτο, το οποίο συντίθενται συχνά από ετερόκλητους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς και εναλλαγές χώρων, όπως για παράδειγμα από ένα βαγόνι τρένου σε ένα δωμάτιο με ανοικτό παράθυρο και θέα μια πόλη που θα μπορούσε να είναι η Αθήνα, πάνω από την οποία θα «πετάξει» ο εν υπνώσει καλλιτέχνης, επαναλαμβάνοντας ένα «κοινό» ονειρικό συμβάν. Από εκεί και πέρα, οι μεταβάσεις των επεισοδίων είναι συνεχείς, διαπερνώντας ευφάνταστα διαφορετικά μεταξύ τους πλαστικά ιδιώματα, άλλοτε φλερτάροντας έντονα με τον κόσμο των κόμικς και άλλοτε βρίσκοντας καταφύγιο στο «σπίτι των ζωγράφων», όπου ξεκουράζονται οι γνωστότερες μορφές της ιστορίας της τέχνης μετά το πέρας λειτουργίας των μουσείων!

Δεν θα «προδώσουμε» εδώ την «πλοκή» του ονείρου, ακόμα κι αν αυτό έχει ελάχιστη τελικά σημασία, εφόσον το καλλιτεχνικό εγχείρημα του Αναστασίου θα κριθεί κυρίως βάσει της αισθητικής και πλαστικής του επάρκειας, που οι λέξεις εδώ δεν μπορούν να αξιολογήσουν. Θα περιοριστούμε, όμως, στο να σημειώσουμε πως η παραπάνω πλοκή θα οδηγήσει τον καλλιτέχνη στην παιδική και ύστερα στη νηπιακή του ηλικία, μέχρι τη στιγμή της γέννησής του, ενώ η «αύπνιση» λαμβάνει και αυτή χώρα εντός του

ονείρου, όταν όμως πια ο αφηγητής βρίσκεται σε μεγάλη ηλικία.

Κάναμε λοιπόν λόγο για μια συνειδητή «κατεύθυνση» που δίνει στην αφήγησή του ο Αναστασίου, η οποία ενδεχομένως θέτει εν αμφιβόλω την υπόθεση του ονείρου. Αυτό το τελευταίο μάλλον αρκεί περισσότερο απλά ως αφηγηματική αφορμή, για να τεθούν μια σειρά από άλλα ζητήματα, που θα τα ονομάζαμε και πάλι «αναστοχαστικά» σε σχέση με τη ζωγραφική ως πράξη, τη φύση των αναπαραστάσεων, το είδος της «γνώσης» και, ενδεχομένως, της «αυτογνωσίας» που παράγει η ζωγραφική ως μέσο κατανόησης των πραγμάτων, αλλά και τη θέση του καλλιτεχνικού υποκειμένου, εκείνου που κατασκευάζει κόσμους που ενίοτε πατούν στην πραγματικότητα αλλά πάντοτε της διαφεύγουν.

Και έτσι, ως «αμφιβολία», εκκρεμεί διαρκώς ανάμεσα σε δίπολα: πραγματικότητα και όνειρο, λόγος και εικόνα, μυθοπλασία και αλήθεια, λογική και ελεύθερος συνειρμός, τόπος και ανεσιτότητα, ερμητισμός και ρεαλισμός, όλα αυτά που ο Αναστασίου αντιπαραθέτει ονομάζοντάς τα Α και -Α. Δεν εντοπίζουμε κάτι καινούριο. Το οπισθόφυλλο του βιβλίου μας έχει εξάλλου έγκαιρα προειδοποιήσει πως «το Α=-Α είναι ένα graphic novel με θέμα την Αμφιβολία». Άλλωστε, η διαρκής αμφιβολία και η αναστοχαστικότητα αποτελούν ακόμα κάποια από εκείνα τα στοιχεία που μας άφησε παρακαταθήκη η εποχή μετά το fin de siècle.